

Gəlin, sizə, uşaqlar,
söyləyim bir hekayət:
Dozanqurdu edirdi
yaldızlıqdan şikayət.
Soğan qabıqlarından
bir çadra tikdi, şıq-şıq,
Fındıq qabıqlarından
çarıq geyindi, tıq-tıq.
Ətir vurdu başına,
bəzək verdi özünə;
Qara yaxdı qaşına,
sürmə çəkdi gözünə.
Naz ilə yavaş-yavaş,
yola düzəldi birbaş.
Çöl-çəmənə gəzirdi,
axtarırdı bir yoldaş...
Göy təpənin döşündə
oturmuşdu bir çoban,
Dedi: «A dozanqurdu,
hara gedirsən? Dayan».
Dozanqurdu çevirdi
qara, muncuq başını,
Acıqlanıb dayandı,
oynatdı göz-qaşını.
Dedi: «Ehey, ay çoban,
bir yaxşı aç gözünü,
Bax, gör kiməm: anla bir
söylədiyən sözünü.
Mənə eldə-obada
Tıq-Tıq xanım deyərlər,
Bir az düşünüb danış,
kobud olma bu qədər!»
Çoban dedi: «Bağışla,
qurban o şirin dilə,
Tıq-Tıq xanım, de görüm,
hara gedirsən belə?»
Tıq-Tıq xanım oynatdı
qara, muncuq başını,
Gözlərini süzərək,
çatdı qara qaşını.
Dedi: «Çoban, bağışla,
ömürlər çox gödəkdir,
Bu çöllərdə yalqızam,
mənə yoldaş gərəkdir».
Çoban yanaşdı ona,

söylədi: «Ay qaraqaş,
Bu ellərdə tapılmaz
mənim kimi bir yoldaş.
Gəl burda qal dost kimi,
səni tutaram əziz.
Ağzıma bir tikə də
inan qoymaram sənsiz».
Tıq-Tıq xanım söylədi:
«Acıqlandırsam səni,
Doğru söylə, ay çoban,
nəylə döyərsən məni?»
Çoban qapdı çomağı,
dedi: «Bununla, bir bax!..»

Dozanqurdu qorxudan
qaçdı tez ordan uzaq...
Getdi, getdi... Bu dəfə
tülküyə oldu düçar.
Tülkü dedi: «Bir dayan,
dozanqurdu, sözüm var.
Gəlin kimi özünə
vurub yaraşlıq, bəzək,
Hara gedirsən belə?
durma, söylə, a göyçək!»
Dozanqurdu çevirdi
qara, muncuq başını,
Acıqlı bir tövr ilə
oynatdı göz-qaşını.
Dedi: «Nə söyləyirsən?
Gözlərini yaxşı sil!
Diqqətlə bax, gör kiməm?
Danışdığın sözü bil!
El bilir, ölkə bilir,
Tıq-Tıq xanımdır adım...»
Tülkü dedi: «Ay xanım,
bağışla tanımadım.
Adını bilməyirdim
xanım, bağışla məni,
Dilim-ağzım qurusun,
yaman incitdim səni.
Ay Tıq-Tıq, Şıq-Şıq xanım,
hara gedirsən belə?
Gəl bu tülkü lələni
nigaran qoyma, söylə?!»
Tıq-Tıq dedi: «A tülkü,

ömürlər çox gödəkdir,
Bu çöllərdə yalqızam,
mənə yoldaş gərəkdir». Tülkü dadlı dil ilə
söylədi: «Ay qaraqaş,
Bu ellərdə tapılmaz
mənim kimi bir yoldaş». «Çox gözəl... Bir sözüm var,
durma, başa sal məni,
Məni nəylə döyersən
acıqlandırsam səni?»
Tülkü dedi: «Salaram
səni iti dişimə,
Çeynəyəyəm, didərəm,
gedərəm öz işimə...»
Dozanqurdu bu sözdən
diksinərək, qorxaraq,
Çadrasını yelləyib
qaçdı tez ordan uzaq...

Tıq-Tıq xanım gedirdi
arxasına baxmadan.
Birdən onun yolunu
kəsdi biğli bir siçan.
Qarşısında şöngədi,
qulağını diklədi.
Şirin-şirin dil açdı,
ona belə söylədi:
– «Saçı uzun Suray xanım,
Boynu uzun Buray xanım,
Sığal verib qara telə,
Gözəl xanım, hara belə?»
Bu söz ona xoş gəldi,
açdı tez yaşmağını,
Çadrasını yellətdi,
oynatdı başmağını,
Dedi: «Yalqızlıq sızır
məni, gözüm Siçan bəy,
Özümə layiq yoldaş
axtarıb tapam gərəkdir». Siçan dedi: «Mən kimi
yaxşı yoldaş tapılmaz.
Gəl bir yerdə yaşayaq,
damağı çağ, kefi saz». Dedi: «Sənə sözüm yox,

ancaq başa sal məni,
Söylə, nəylə döyersən
acıqlandırsam səni?»
Siçan dedi: «Yavaşca
quyruğumu bükərəm,
O incə göz-qaşına
qara sürmə çəkərəm».
Tıq-Tıq xanım çadranı
yellətdi çox sevincək,
Söylədi: «Bu şərtə mən
raziyam, di gəl, gedək».
Tez verdilər əl-ələ,
yoldan iraq keçdilər.
Siçanın daxmasında
bir ay yeyib-içdilər.
Bir gün Siçan bəy dedi:
– «Ay Tıq-Tıq, Şıq-Şıq xanım!
Mənim gözəl yoldaşım,
mənim ciyərim-canım!
Bu gün xanım evində
toy var, dadlı yemək var,
Şəkər, noğul, qatlama,
fətir, yağlı çörək var.
Sən yuvadan çıxma ha,
mən gələndək, dayan...»
Tıq-Tıq razılıq verdi...
düzəldi yola siçan.
Sevincək, xan evinə
gedirdi yorğa-yorğa,
Saraya yetişincə,
sıxıldı bir bucağa.
Qatlamanı, noğulu
xırt-xırt ilə yeyirdi,
Bığlarını silərək
öz-özünə deyirdi:
«Tıq-Tıq xanım yalqızdır,
onsuz haramdır yemək,
Bu noğuldan, şəkərdən
ona aparım gərək...»

Dozanqurdu yuvada
yalqız qalıb darıxdı,
Həm də bir az susuzdu,
durdu, yuvadan çıxdı,
Gəldi bir yol ağzına,

baxdı o yan-bu yana,
Bir çuxurda su görüb,
Tıq-Tıq yanaşdı ona;
Əyilib su içəndə,
birdən düşdü çuxura,
Gördü ki, lap boğulur,
əl atdı ora-bura.
Sudan çıxma bilmədi,
bağırdı: «Ay-vay, kömək!..»
Ancaq onun səsini
eşitmədi Siçan bəy...
Gördü gəlir atlılar,
şirin söhbət edirlər,
Batıb qızıl-gümüşə,
xan evinə gedirlər.
Çuxurda, su içində
onun halı ağırıdı,
Birdən uca səs ilə
atlıları çağırdı:
«Tərap-turup atlılar,
Atları qanadlılar.
Xan evinə gedərsiz,
Siçan bəyə deyərsiz:
«Saçı uzun Suray xanım,
Boynu uzun Buray xanım
Düşübdü su çuxuruna,
Tez özünü yetir ona».
Atlılar hər tərəfə
durub diqqət etdilər,
Görmədilər bir nəfər,
yola düşüb getdilər.
Xan evinə çatınca,
hamı atından endi,
Doluşdular saraya,
xan məclisi şənləndi.
Hörmət ilə oturdu
hamı qızıl kürsüyə,
Qonaqlardan birisi,
heyrətli işdir, – deyə,
Söylədi: «Biz bir yolun
qırağından keçərkən,
Bu sözləri söyləyən
bir səs eşitdik birdən:
«Tərap-turup atlılar,
Atları qanadlılar,
Xan evinə gedərsiz,

Siçan bəyə deyərsiz:

«Saçı uzun Suray xanım,
Boynu uzun Buray xanım,

Düşübdü su çuxuruna,
Tez özünü yetir ona».

Baxdıq o yan-bu yana
diqqət etdik nə qədər,

Çox heyrətli bir işdir,
görünmədi bir nəfər...»

Eşidincə bu sözü,

Siçan qalxdı yerindən,

Dedi: «Tıq-Tıq xanıma
kömək etməliyəm mən!»

Atdı noğul, şəkəri,
tez çıxdı o, saraydan.

Tıq-Tıq xanıma tərəf
yorğalayırdı Siçan...

Yuvasına çatınca,
yaxından bir səs gəldi,

Bu səs onun bağırını
bir xəncər kimi dəldi;

Bildi Tıq-Tıq xanımdır,
boğularkən bağırır,

Öz dostunu dar gündə
harayına çağırır.

Tez səsine səs verdi,
o tərəfə yüyüdü;

Bir kiçik gölməçəyə
yetişincə, nə gördü:

Tıq-Tıq xanım çuxurda
boğulur, əl-qol atır,

Gah çıxır su üzünə,
gah birdən-birə batır.

Bunu gördü, Siçanın
dərdi başından aşdı.

Yüyüdü öz dostuna
belə şirin dil açdı:

- Əlini mənə, bəstərəcik!
– Yox, mən səndən küsdərəcik...
- Əlini mənə, bəstərəcik!
– Yox, mən səndən küsdərəcik...
- Əlini mənə, bəstərəcik!
– Yox, mən səndən küsdərəcik...
- Küsdürəcik, küsdürəcik,

Bir daş üstən  nd r cik
Daşı vurdu başına,
bir az q ml ndi... yen 
Toy nođulu yem k in
qayıtdı xan evin .

1910